

JUDr. et PhDr. Jaroslav Padrnos, CSc.

## Potřeba biodromální koncepce přípravy občanů k jejich ochraně za mimořádných událostí

**VOJENSKÝ  
PROFESIONÁL**

*Podmínkou efektivní přípravy člověka pro mimořádné události je jeho výchova. Podmínkou přípravy je v legislativní rovině existence příslušného zákona a v rovině pedagogické, biodromálně pojatá vzdělávací koncepce. [1] Článek se zabývá poměrně závažným tématem, jakým jsou právní i školské předpoklady přípravy občanů na situace, jež se výrazně odlišují od normálních životních podmínek. Čtenář má možnost seznámit se s výsledky průzkumu, který byl proveden před koncem roku 2010. Autor se domnívá, že je třeba doplnit zákonnou úpravu problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí, a to o propracovanou koncepci vzdělávání v této oblasti.*

### Úvodem

Cílem vzdělávání obecně a institucionálního, primárně školního vzdělávání zvláště, je optimální příprava člověka pro jeho individuální i společenský život ve stávajících společenských i přírodních podmínkách, s vizí anticipace výskytu možných společenských, ale i přírodních jevů způsobitelných ovlivnit kvalitu života. Čím závažnější jsou jevy, které ovlivňují anebo jsou způsobitelné ovlivnit kvalitu lidského života, případně jeho existenci, a čím obtížnější je adaptace na ně, ochrana či obrana proti nim, tím naléhavěji doléhá na společnost problém potřeby koncepční přípravy člověka na tyto možné jevy a na ochranu či obranu proti nim: čím výrazněji se tyto jevy odchylují od běžných životních podmínek, tím náročnější je příprava na ně.

Problematika vzdělávání člověka k jeho ochraně za mimořádných událostí, ale též přípravy k plnění jeho občanských povinností při obraně České republiky, je problematikou multifaktoriální, a tudíž též multidisciplinární. Má krom jiného svůj filozofický, medicínský, právní, psychologický, etický, speciálně odborně technický, vojenský, vnitřně bezpečnostní i pedagogický rozměr. Je zřejmé, že uchopení takto široce zakotvené problematiky není jak z důvodů spočívajících v rozmanitosti i kvantitě vědních oborů a jejich šíři, tak z důvodu možného rozsahu pojednání v silách jedince. Z uvedených důvodů je nezbytné, než si přísně vymezit předmět (úhel) nazírání na danou problematiku.

Mimořádně náročné požadavky na psychickou i fyzickou kondici člověka kladou tzv. mimořádné události. Mimořádnou událostí je rozuměno škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie ohrožující život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, a které vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. [2]

Mimořádné události vyvolané činností člověka jsou buď způsobeny jeho bezprostřední činností, ať záměrnou (příkladně terorismus), anebo v důsledku této činnosti (např. průmyslové a ekologické havárie). Mimořádné události vyvolané působením přírodních sil jsou příkladně povodně, větrné smrště, zemětřesení.

Předmětem pojednání je zamyšlení se nad některými z podmínek efektivní výchovy člověka k jeho ochraně za mimořádných událostí, a též k plnění jeho občanských povinností při obraně České republiky.

Předmětem zorného úhlu, kterým je vedeno následující pojednání, jsou

- právní úprava této problematiky,
- školská koncepce přípravy člověka k ochraně za mimořádných událostí a k plnění jeho občanských povinností při obraně České republiky.

V příčinné souvislosti s předmětem zamyšlení se nad mírou optimálnosti současného naplnění uvedených podmínek je též obeznámení čtenáře s výsledky výzkumu provedeného autorem tohoto pojednání závěrem roku 2010 u vzorku posluchačů vysokých škol, jehož cílem bylo ověřen si postojů raně mladé generace k problematice ochrany civilního obyvatelstva za mimořádných událostí, včetně jejich základních vědomostí v rovině elementárního právního vědomí o občanských povinnostech při obraně státu.

Pojednání je strukturováno do tří poměrně stručných kapitol, jejichž obsahem i smyslem je vhléd do právní úpravy problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí *de lege lata*, [3] i derogované [4] v reflexi [5] koncepce školního vzdělávání v ochraně člověka za mimořádných událostí, exkurz do názorů veřejnosti reprezentované vzorkem vysokoškolských studentů na přípravu člověka za mimořádných událostí a zamyšlení se nad optimalizací zjištěného stavu.

## 1. K právní úpravě jištění práv člověka na život a ochrany jeho zdraví *de lege lata*

Ochrana osobnostních práv je garantována ústavním pořádkem České republiky. Základní práva a svobody jsou vyjmenovány v Listině základních práv a svobod, jež je součástí ústavního pořádku České republiky (čl. 3 Ústavy ČR). Jako první ze základních práv je v Listině zakotveno právo každého na život a jeho ochrana již před narozením (čl. 6 odst. 1 Listiny). Článkem 31 Listiny je výslovně též chráněno právo každého na zdraví.

Ustanovení čl. 9 odst. 1, odst. 2 písm. d) Listiny a contrario stanovuje, že zákon může uložit každému povinnost jednání pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Z garance ústavním pořádkem České republiky zakotvených práv a svobod vyplývá právo každého jejich nositele svá práva a své svobody chránit a bránit.

**Právo na ochranu (obranu)** proti bezprostředně hrozícímu nebezpečí je zakotveno v § 6 zák. č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku:

„Jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit.“ Obdobně zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, chrání toho, kdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem (krajní nouze), anebo kdo odvrací přímo hrozící nebezpečí nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem (nutná obrana).

Právo na ochranu života je úhelným kamenem (středobodem) i řady speciálních zákonů, jako zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, zákona č. 381/2005 Sb., o péči a zdraví lidu.

**Právo na život** je chráněno i řadou mezinárodních dokumentů, jimiž je vázána i Česká republika, z nichž jmenujeme „Všeobecnou deklaraci lidských práv“. Článek 3 Deklarace uvádí, že „každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost“.

**Ochrana fyzických osob** na území České republiky za mimořádných událostí je upravena ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v jeho platném znění, zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v jeho platném znění, a zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v jeho platném znění, a podzákonnými normativními akty vydanými na základě uvedených zákonů.

Zákony o integrovaném záchranném systému a o krizovém řízení po devíti letech od účinnosti zákona č. 217/1991 Sb., jímž byl zrušen zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, kvalifikovaně zaplnily právní vakuum vzniklé jeho zrušením. Je jimi vytvořen účinný právní nástroj pro komplexní pojetí působností a pravomocí státních orgánů a orgánů územní správy, práv a povinností právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů, tak i řízení v uvedených situacích.

**Zákon o integrovaném záchranném systému** v dílu 1, § 6, ukládá ministerstvům a jiným ústředním orgánům úkoly při přípravě na mimořádné události, při provádění záchranných a likvidačních prací a při ochraně obyvatelstva v oboru své působnosti. Zvláště významné postavení zaujímá Ministerstvo vnitra. Specifické úkoly ukládá zákon i Ministerstvu zdravotnictví a Ministerstvu dopravy a spojů. Jiným ministerstvům zákon povinnosti při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací však výslovně neukládá. Úkoly uložené Ministerstvu vnitra v oblasti civilní ochrany ministerstvo plní vesměs prostřednictvím generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru.

Akceschopnost a efektivita integrovaného záchranného systému jsou průběžně prověřovány jak jeho praktickými zásahy, tak simulovanými cvičeními. Všechny zásahy, ať skutečné či simulované, jsou vyhodnocovány.

Nelze však přehlédnout skutečnost, že v současnosti není českým právem v zákoně rovněž upravena koncepční příprava dětí a školní mládeže všech cyklů škol v ochraně a přípravě na mimořádné události a jejich následky.

Relevantní podzákonné normativní akty, jimiž jsou

- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 3. července 2001, kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) ve znění vyhlášky č. 237/2003 Sb.,
- Pokyn Ministerstva školství k začlenění problematiky ochrany člověka pro mimořádné události do vyučovacích programů a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší školy,
- Ochrana člověka za mimořádných událostí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, čj. 12050/03-22, Praha 4. 3. 2003,
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních zřizovaných MŠMT, čj. 37014/2005, Věstník MŠMT, sešit 2/2006,

se ukázaly nedosti účinnými.

Pozitivem citovaných materiálů je přitom skutečnost, že problematika vzdělávání k ochraně za mimořádných událostí počala být v posledním desetiletí v zorném úhlu zájmu státních orgánů.

Nesporným nedostatkem citovaných materiálů však je **právní nezávaznost pokynů**, jež stojí na samé spodní hranici míry exekutivní právní síly a společným nedostatkem všech uvedených materiálů jejich nadměrná obecnost.

Vytvoření ucelené koncepce přípravy obyvatelstva na mimořádné události je v kategorii naléhavé sociální potřeby; cílevědomé systematické odborně vedené, celoživotně (biodromálně) zacílené vzdělávací působení na všechny vrstvy a věkové skupiny obyvatelstva žijící v České republice je nezbytností této sociální potřeby. Naléhavost řešení popsané situace si reálně uvědomují i vrcholové orgány české exekutivy, jak je zřejmé z analýzy vládních materiálů, zejména z „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020“ z roku 2008 a harmonogramu realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. „Harmonogram realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020“ Ministerstvu vnitra za součinnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva dopravy v bodě 8 ukládá povinnost vytvořit program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových opatřeních a Ministerstvu vnitra za součinnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva dopravy ukládá v bodě 9 povinnost zařadit ochranu člověka za mimořádných událostí do studijních programů pedagogických fakult.

Počátkem roku 2012 byla Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky vytvořena speciální komise výchovy ke zdraví, sestávající z týmu odborníků různých rezortů, mající za úkol vypracovat pro školy prvního cyklu závaznou koncepci vzdělávání k ochraně člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, tematicky rozpracovanou a zapracovanou do rámcových vzdělávacích plánů.

## 2. Některé poznatky z terénní sondy názorů specifického vzorku obyvatelstva na problematiku bezpečnosti státu, branného vědomí a efektivnosti vzdělávání člověka k ochraně za mimořádných událostí

Autor pojednání pro ověření svých hypotetických závěrů o nedostačivosti současné právní úpravy právních poměrů přípravy obyvatelstva na výskyt mimořádných událostí, zejména jako součásti výchovně vzdělávacího procesu, k nimž dospěl jako řešitel dílčího úkolu v rámci svého participování na grantovém projektu Grantové agentury Akademie věd České republiky v období 2007-2008 teoretickou analýzou relevantní [6] derogované zákonné úpravy i zákonné úpravy *de lege lata*, realizoval terénní sondou zjišťování názorů specifického vzorku obyvatelstva České republiky na problematiku bezpečnosti státu, branného vědomí a ověření si praktické efektivnosti integrovaného záchranného systému při plnění jeho úkolů v oblasti přípravy obyvatelstva pro případ jeho ohrožení mimořádnými událostmi včetně ohrožení bezpečnosti státu, a zároveň též implicitně pro ověření si efektivnosti výuky na základních a středních školách v oblasti vlastenecké výchovy.

Za tímto účelem autor zvážil a zvolil specifický vzorek obyvatelstva, a to z řad vysokoškolských studentů České republiky. Jedná se o 129 současných vysokoškolských studentů – mužů i žen. Respondenti z řad posluchačů pro výzkum byli zvoleni

z několika důvodů: jedná se o mladší generaci dospělých lidí, u nichž je možno již vzhledem k jejich věku a k jejich předchozímu vzdělání předpokládat vyzářejší názory na sledovanou problematiku. Jedná o sociální vzorek občanů, kteří jsou v převážné míře oproštěni od poznatků a zkušeností z let před rokem 1990. Sběr dat pro výzkum byl proveden v listopadu až prosinci 2010.

Pro orientační ověření si názorů vysokoškolských studentů na uvedenou problematiku bylo vytyčeno šest pracovní hypotéz, z nichž tři jsou pro nezbytnou potřebu této úvahy následně uvedeny:

4. *Statisticky významná, signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů se domnívá, že občané mají právo být státem připravováni na svou ochranu a na svou obranu pro případ ohrožení bezpečnosti státu.*
5. *Signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů pociťuje nedostatky v přípravě občanů na ochranu a obranu civilního obyvatelstva pro případ ohrožení bezpečnosti státu.*
6. *Signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů si není vědoma svých občanských povinností v případě ohrožení bezpečnosti státu.*

Při terénní sondáži bylo použito výlučně dotazníkové metody formou osobního dotazníku zadaného k vyplnění dotazů posluchačům některých soukromých brněnských vysokých škol. Výběr škol byl ovlivněn faktem pedagogického působení autora na těchto školách.

Při koncipování dotazníku sehrál významnou roli fakt, že výzkum byl proveden v rámci zpracovávání dílčího úkolu grantového projektu Grantové agentury Akademie věd České republiky „Právně politické otázky boje s terorismem a demokracie: srovnávací pohled“. [7] Uvedená skutečnost znamená, že koncepce dotazníku a formulace otázek jsou do určité míry podmíněny předmětem zkoumání definovaného grantovým projektem obecněji a definováním předmětu zkoumání dílčím úkolem zvlášť. Předmětem zkoumání dílčím úkolem byla analýza především zákonných právních norem z pohledu zajištění ochrany člověka za mimořádných událostí vyvolaných teroristickým útokem.

Odpovědi však mají širší interpretační potenciál. Teoretická analýza problému byla pod názvem „K problematice normativně právního zajištění bezpečnosti obyvatel proti hrozbě terorismu“ v roce 2008 zveřejněna v publikaci „Lidská práva a právní politika boje proti terorismu“, vydané Vysokou školou aplikovaného práva Praha. [8]

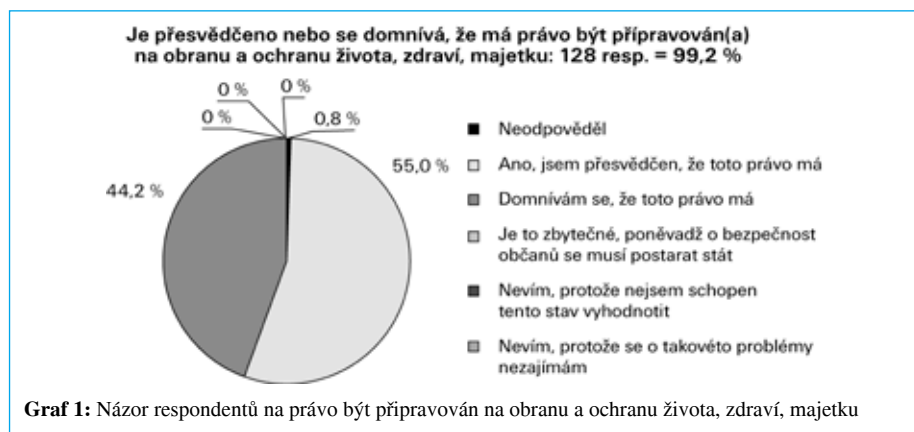
## 2.1 Příklady tabulkového a grafického zpracování odpovědí včetně zjištěných korelací na některé položené otázky. Z důvodu rozsahu článku nejsou uváděny korelace.

### 2.1.1 Z diskuze k výsledkům ověřování hypotézy č. 4

- *Hypotéza č. 4: Signifikantní část studentů brněnských vysokých škol se domnívá, že občané mají právo být státem připravováni na svou ochranu a na svou obranu pro případ ohrožení bezpečnosti státu.*

**Tab.:** Názor respondentů na potřebu přípravy na možná bezpečnostní rizika

| Odpověď                                                        | Počet | Podíl |
|----------------------------------------------------------------|-------|-------|
| Neodpověděl                                                    | 0     | 0,0%  |
| Ano, považuji takovou přípravu za nezbytnou                    | 50    | 38,8% |
| Ano, považuji takovou přípravu za potřebnou                    | 75    | 58,1% |
| Ne, považuji takovou přípravu za zbytečnou                     | 2     | 1,6%  |
| Vyhodnotit nevím, protože nejsem schopen tento stav vyhodnotit | 1     | 0,8%  |
| Nevím, protože se o takovéto problémy nezajímám                | 1     | 0,8%  |

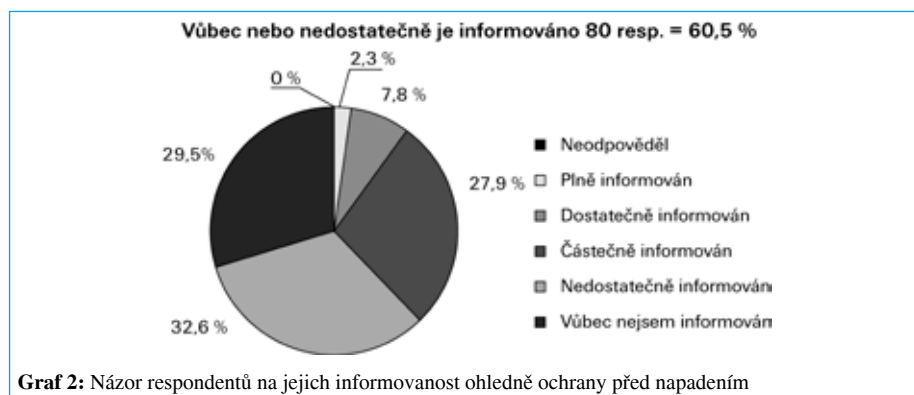


### Výrok o verifikaci hypotézy č. 4:

*Hypotéza č. 4, že signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů se domnívá, že občané mají právo být státem připravováni na svou ochranu a na svou obranu pro případ ohrožení bezpečnosti státu, se potvrdila.*

### 2.1.2 Diskuze k výsledkům ověřování hypotézy č. 5

- *Hypotéza č. 5: Signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů pociťuje nedostatky v přípravě občanů na ochranu a obranu civilního obyvatelstva pro případ ohrožení bezpečnosti státu.*



## Otázka č. 2 a odpovědi

### Jsem ve věku:

a) do 20 let (16), b) od 20 do 25 let (87), c) od 25 do 30 let (10), d) od 30 do 35 let (6), e) od 35 let (10)

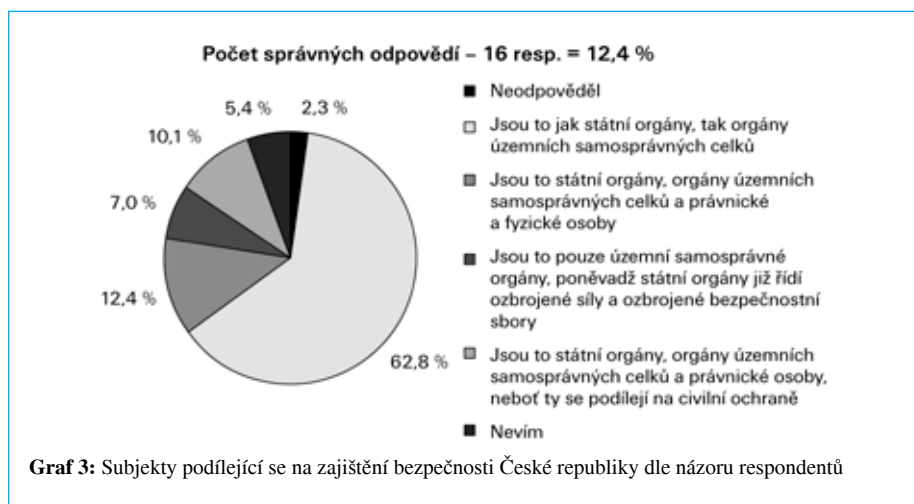
Respondenti, kteří odpovídali na otázku č. 15, že absolvovali cvičení civilní ochrany či obdobné cvičení, byli až na jedinou výjimku do věkové skupiny buď 25-30 let, 30-35 let, anebo nad 35 let. Jednalo se o respondenty, kteří absolvovali jednak povinnou výuku branné výchovy na základních, případně též středních školách, které v rámci této výuky dle školských osnov a v rámci povinností škol daných jednotným systémem branné výchovy obyvatelstva rozpracovaným do zákona o branné výchově a do podzákonných normativních aktů, krom jiného jedenkrát ročně pořádaly branné cvičení, tj. cvičení civilní obrany pro žáky škol I. a II. cyklu.

### Výrok o verifikaci hypotézy č. 5:

*Hypotéza č. 5, že signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů pociťuje nedostatky v přípravě občanů na ochranu a obranu civilního obyvatelstva pro případ ohrožení bezpečnosti státu, se potvrdila.*

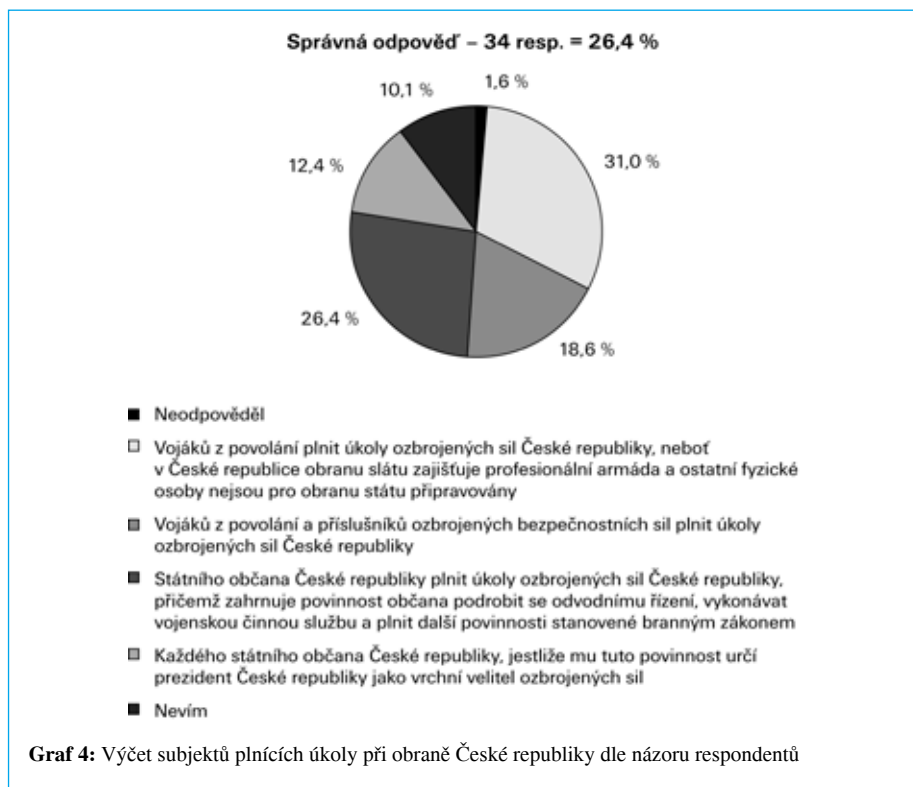
### 2.1.3 Z diskuze k výsledkům ověřování hypotézy č. 6

- *Hypotéza č. 6: Signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů si není vědoma svých občanských povinností v případě ohrožení bezpečnosti státu.*



### Výrok o verifikaci hypotézy č. 6:

*Hypotéza č. 6, že signifikantní část brněnských vysokoškolských studentů si není vědoma svých občanských povinností v případě ohrožení bezpečnosti státu, se potvrdila.*



## 2.2 Závěrem k výsledkům realizované terénní sondy

Lze konstatovat, že všechny hypotézy, tak jak byly postaveny, se potvrdily. Vzor-  
kem empirického výzkumu posluchačů některých civilních brněnských vysokých škol  
byla zjištěna závažná skutečnost, že se mladí lidé – studenti vysokých škol – necítí být  
dostatečně připraveni na ochranu jejich života a zdraví pro případ ohrožení, jež by jim  
hrozilo při výskytu mimořádných událostí, a též že institucionální přípravu na ochranu  
a obranu svého života a zdraví vnímají jako své právo.

Závěry výzkumu též potvrdily skutečnost, že občané České republiky, alespoň  
v rozsahu raně dospělé generace, si nejsou vědomi svých povinností uložených jim  
branným zákonem v případě ohrožení České republiky.

Jak a do jaké míry by však byli tito občané ve skutečnosti schopni tyto své povinnosti  
plnit i kdyby si jich byli vědomi, aniž jsou na ně alespoň elementárně systematicky  
průběžně připravováni, o tom by bylo možno pouze spekulovat.

Několik skutečností tvořících společný jmenovatel převážné většiny vysokoškolských  
studentů opravňuje s mírou jisté opatrnosti generalizovat závěry učiněné z vyhodno-  
ceného empirického výzkumu na širší populaci vysokoškolských studentů České republiky.  
Za tyto skutečnosti lze považovat především fakt, že převážná většina vysokoškolských  
studentů absolvovala základní školu a střední školu již v období, kdy na těchto typech  
škol byla zrušena branná výchova jako vyučovací předmět. [9]



Na základě těchto skutečností je možno s jistou opatrností v důsledku signifikace výsledků provedeného empirického výzkumu usuzovat na obecnější (širší) platnost jeho závěrů než pro oblast populace moravského civilního vysokoškolského regionu.

### 3. Nástin návrhů optimalizace zjištěného stavu

Na základě provedené analýzy relevantních zákonů, podzákoných normativních aktů, jejichž předmětem je ochrana člověka za mimořádných událostí, současné iniciativy exekutivních orgánů, především vlády České republiky a jejího Ministerstva školství, mládeže a tělesné výchovy, i empirických zjištění získaných výzkumem názorů vysokoškolských studentů na danou problematiku, je možno považovat za oprávněný názor, že se jeví potřebným doplnění zákonné úpravy problematiky ochrany člověka v mimořádných událostech, a to o propracovanou koncepci jeho vzdělávání v této oblasti. Jedná se o potřebu vzdělávání všech věkových kategorií i sociálních skupin.

V přímé souvislosti s názorem na potřebu úpravy této koncepce v zákonné rovině je třeba brát za nesporný fakt, že jakékoliv povinnosti je možno závazně ukládat pouze na základě zákona a nikoliv v důsledku podzákoných normativních aktů postrádajících právní oporu zákonných ustanovení.

Dle názoru autora tohoto pojednání se naskýtají dvě teoreticky možné normativní úpravy stávajícího stavu. První z nich je pouhá novelizace stávajících zákonů, druhou z nich je vytvoření speciální zákonné normy, jejímž předmětem by byla jak komplexní, celoživotně (biodromálně) pojatá koncepce vzdělávání člověka k jeho ochraně za mimořádných událostí, tak i jeho příprava pro plnění jeho zákonem uložených občanských povinností v případě obrany státu. Ani tato možnost by se neobešla bez dílčí novelizace stávajících zákonů.

Tento zákon by tvořil organickou součást platné legislativy, především zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, zákona č. 585/2004 Sb., branný zákon a zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Opětovně je na tomto místě třeba připomenout, že zatímco příprava k civilní ochraně obyvatelstva je rámcově řešena zákonem o integrovaném záchranném systému, pak výchova žáků a mládeže všech typů škol ani v rovině školního vzdělávání, ani v mimoškolní zájmové činnosti nepodléhá zákonné úpravě, stejně tak jako dosud nepodléhá zákonné úpravě branná příprava vojáků v záloze.

Koncepci možného relevantního zákonného rámce včetně jeho paragrafového znění autor nastínil. [10]

Pro obě nastíněné eventuality platí, že de lege ferenda [11] by musela být koncepce dále rozpracována a zakomponována do podzákoných normativních aktů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dává přednost názvu rodící se koncepce „vzdělávání v ochraně za běžných rizik a mimořádných událostí“, autor tohoto pojednání dává přednost názvu dle jeho názoru výstižnějšímu, respektujícímu věcnou kontinuitu od roku 1937 do roku 1991, a to branná, případně branně bezpečnostní výchova. Je však třeba podotknout, že název není podstatný; podstatná je koncepce.

#### 3.1 Průřezové téma „Branná (branně bezpečnostní) výchova“

Průřezové téma „branná (branně bezpečnostní) výchova“ v základním vzdělání akcentuje harmonické sepjetí formativních, informativních i konativních prvků rozvoje osobnosti; orientuje se na žáka jako objekt, a zároveň jako subjekt působení. Průřezové téma „branná

(*branně bezpečnostní*) výchova“ nachází praktické použití nejen v extrémně náročných situacích, které přinášejí mimořádné události lidského nebo přírodního charakteru, ale též v jiných zátěžových situacích. Specifikem této výchovy je náročnost na simultánně komplexní rozvoj osobnostních, zejména morálně volních i fyzických vlastností jedince. Jako jediné průřezové téma svým charakterem (založením) v sobě sumuje jako nezbytnou podmínku realizace komplexní rozvoj osobnosti zaměřený na vzdělávací cíl – psychickou odolnost i fyzickou zdatnost. Téma reflektuje společensky akcentovanou a subjektivně bytostně vnímanou potřebu ochrany a též vlastní schopnosti ochrany základních hodnot chráněných ústavními zákony České republiky; jsou jimi život, zdraví a majetek a občanům ústavními zákony uložené povinnosti ochrany celospolečenských hodnot pro případ ohrožení suverenity České republiky či splnění jejích mezinárodních závazků.

Z charakteristiky průřezového tématu vyplývá jeho další specifikum, jímž je nejen průnik (průřez) všemi vzdělávacími oblastmi, ale zároveň průnik (průřez) všemi dalšími vymezenými průřezovými tématy, tedy osobnostní a sociální výchovou, výchovou demokratického občana, výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní, environmentální i mediální výchovou.

Témata „branné (branně bezpečnostní) přípravy“ jsou též průřezovými tématy tělesné výchovy. Pěstování tělesné zdatnosti a psychické odolnosti, v rovině mravních návyků, pěstování takových osobnostních vlastností, jakými jsou ukázněnost, soustavnost, cílevědomost, ve sportovních i branných hrách smysl pro fair play, jsou společným jmenovatelem obou vzdělávacích oblastí, jímž je formována, obohacována a též kultivována osobnost jedince.

Průřezem krom jiného jsou témata profesní orientace dávající možnost nahlédnutí do profesí spjatých s ochranou civilizačních hodnot.

### **Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka**

- *V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma*
  - vede k porozumění sobě samému a druhým,
  - vede k pochopení složitosti mezilidských, mezinárodních a mezikulturních vztahů obecně,
  - vede ke zvládnutí základních technik stresové odolnosti,
  - vede k rozvoji vědomostí a dovedností nezbytných pro ochranu života, zdraví a majetku a společenských hodnot v mimořádných událostech a jiných událostech ohrožujících tyto hodnoty,
  - napomáhá sebeovládání.
- *V oblasti postojů a hodnot průřezové téma*
  - pomáhá ke zvýšení sebeuvědomění a objektivizaci sebehodnocení,
  - napomáhá vytváření altruistického postoje vůči druhým,
  - napomáhá vytváření a rozvoji vyšších citů včetně společenských,
  - napomáhá vytváření a rozvoji odpovědnosti za vlastní činy,
  - celkově napomáhá mravnímu rozvoji osobnosti žáka.

## **Závěrem**

Problematika ochrany člověka za mimořádných událostí a vzdělávání v této ochraně je opětovně v posledních letech právem ve zvýšené pozornosti české vrcholné exeku-

tivy. Pojednáním si jeho autor činí nárok obrátit – v souvislosti se stavem dosud nejednotné a neusoustavněné koncepce vzdělávání veškerého obyvatelstva v této problematice – pozornost na jednu ze stěžejních podmínek efektivního vzdělávání, spočívající v relevantní, celoživotně pojaté závazné legislativě.

V podmínkách školního i mimoškolního vzdělávání a výchovy včetně zájmové činnosti mají tyto problémy zvláštní dimenzi. Tu tvoří zejména věkové zvláštnosti i zvláštnosti plynoucí z rozdílností pohlaví dětí, pubescentů, adolescentů a mladých dospělých.

Na výsledky tohoto školního i mimoškolního vzdělávání teprve může organicky navazovat vzdělávání dospělých v civilní ochraně. Jedná se o kontinuální vzdělávání, návaznost, propojení jeho jednotlivých součástí. Jedná se o vytvoření obsahově promyšlené, biodromálně pojaté koncepce.

Je skromným přáním autora přispět k hlubšímu zamyšlení se čtenáře nad smyslem, potřebou a nad profilací vznikající koncepce z pohledu její společenské potřeby, k podnícení diskuze, případně polemiky odborné veřejnosti na dané společensky vysoce závazné téma.

### Poznámky k textu:

- [1] **Biodromální koncepce** – koncepce celoživotního vzdělávání pojatá v souladu se zvláštnostmi danými věkem, pohlavím i sociálním statem.
- [2] *Zákon č. 234/2000 Sb.*, o integrovaném záchranném systému, § 3 písm. b).
- [3] **De lege lata** – dle současně platné právní úpravy.
- [4] **Derogované** – zrušené; derogace (práv.) – zrušení zákona, předpisu.
- [5] **Reflexe** – přemýšlení, rozjímání, uvažování.
- [6] **Relevantní** – právně významné.
- [7] Grant Grantové agentury Akademie věd České republiky na období 2007-2008 s registračním číslem IAA 700680702. Řešitelem grantu byl Josef Blahož, spoluřediteli Josef Klíma a Jan Večeř. Výstupem grantu je anglická verze publikace BLAHOŽ, J. – BALÁŠ, V. – KLÍMA, K. – MRÁZEK, J. – VEČEŘ, J. et al., *Democracy and Issues of Legal Policy in Fighting Terrorism: a Comparison*. 1. vyd. Praha: vydavatel Wolters Kluwer, ČR, 2009, 349 s. ISBN 78-80-7357-486-4.
- [8] BLAHOŽ, J., editor. *Lidská práva a právní politika boje proti terorismu*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008, 460 s. ISBN 978-80-86775-20-3.
- [9] Bližší k výzkumu in PADRNOS, J. *Sociální potřeba koncepčního vzdělávání k ochraně člověka za mimořádných událostí*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2011, s. 260, ISBN 978-80-86775-25-8.
- [10] Bližší k návrhu zákona in PADRNOS, J. *Sociální potřeba koncepčního vzdělávání k ochraně člověka za mimořádných událostí*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2011, 260 s. ISBN 978-80-86775-25-8.
- [11] **De lege ferenda** – dle budoucí platné právní úpravy.

### Použité zdroje a literatura:

- BLAHOŽ, J. Právní politika boje proti terorismu a demokracie: kladení otázek. In *Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2007, 297 s. ISBN 978-80-86775-13-5.
- CARR, C. *Dějiny terorismu: Dějiny války proti civilistům*. 1. vyd. Praha, 2002, 183 s. ISBN 80-7252-063-6.
- DANČÁK, B. (ed.). Perspektivy západní civilizace a pět let globálního terorismu. In *Sborník z konference pořádané 12.4. 2006*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 119 s. ISBN 80-210-4003-3.

- EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. 1. vyd, Praha: MO ČR, 2006. 303 s, ISBN 80-7278-326-2.
- HORÁK, R. – MIKA, O., J. *Ochrana obyvatelstva před terorismem*. 1. vyd. Brno: Univerzita obrany. Fakulta ekonomiky a managementu, 2007, 181 s. ISBN 978-80-7231-295-5.
- PADRNOS, J. K problematice normativně právního zajištění bezpečnosti civilních osob proti hrozbě terorismu. In Blahož, J. (ed.). *Lidská práva a právní politika boje proti terorismu*. 1. vyd.. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o, 2008, s. 415-460, ISBN 978-80-86775-20-3.
- PADRNOS, J. *Sociální potřeba koncepčního vzdělávání k ochraně člověka za mimořádných událostí*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o, 2011, 260 s. ISBN 978-80-86775-25-8.
- ŘEHÁK, D. – FOLTIN, P. – STOJAN, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vyd. Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2008, 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
- STRMISKA, M. *Politický terorismus*. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 104 s. ISBN 80-210-1360-6.
- Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Vláda České republiky: 2003.
- Jak se chránit proti terorismu*. [brožura] Praha: Oddělení pro komunikaci s veřejností Kanceláře náčelníka Generálního štábu Armády České republiky, 2003, 4 s.
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 schválená usnesením vlády č. 165 ze dne 25. února 2008*. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2008.
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*, čj. 37014/2005, *Věstník MŠMT*, sešit 2/2006.
- Nařízení vlády č. 462/2000 Sb.*, k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 24002000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- Pokyn Ministerstva školství k začlenění problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší školy – ochrana člověka za mimořádných událostí*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy čj. 12050/03-22, v Praze 4. 3. 2003.
- Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů* [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 4. března 2003, čj. 12 050/03-22, formát HTML, dostupné na WWW<[http://www.msmt.cz/Files/HTM/Pokyn\\_web.htm](http://www.msmt.cz/Files/HTM/Pokyn_web.htm)>.
- Usnesení vlády České republiky ze dne 25. února 2008*, č. 165.
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.*, o bezpečnosti České republiky.
- Vyhodnocení harmonogramu realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*. Praha: Vláda České republiky.
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 42/1999 Sb.*, o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu.
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 281/2001 Sb.*, kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- Vyhodnocení stavu realizace Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*. Praha: Vláda České republiky.
- Výchova žactva k brannosti na školách obecných v hlavním městě Praze*. Doplnky k podrobným učebním osnovám v duchu vnesení ministerstva školství a národní osvěty ze dne 24. května 1935, č. 26.969-I. O výchově žactva k brannosti. Pro třetí třídu (3. postupný ročník).
- Zákon č. 184/1937 Sb. z. a n.*, o branné výchově.
- Zákon č. 92/1951 Sb.*, o branné výchově.
- Zákon č. 87/1952 Sb.*, o reorganizaci branné výchovy.
- Zákon č. 73/1973 Sb.*, o branné výchově.
- Zákon č. 217/1991 Sb.*, o zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, ve znění zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 17/1976 Sb.
- Zákon č. 239/2000 Sb.*, o integrovaném záchranném systému.
- Zákon č. 240/2000 Sb.*, o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- Zákon č. 40/1964 Sb.*, občanský zákoník.
- Zákon č. 140/1961 Sb.*, trestní zákon.
- Zákon č. 561/2004*, školský zákon.
- Zákon č. 585/2004*, branný zákon.
- Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky v oblasti ochrany před mimořádnými událostmi*. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.